

Om præ- og postpositionel brug af *fra*

Michael Nguyen
Dansk Sprognævn

Denne artikel handler om adpositionel brug af *fra*, dvs. når det bruges som en præposition eller som en postposition. Dansk forskningslitteratur har generelt ikke beskæftiget sig i særlig grad med postpositionelle elementer i dansk (med undtagelse af Aa. Hansen 1967:308-311 f.), sandsynligvis fordi man kun i mindre grad har anerkendt deres eksistens (se Nguyen 2019b for en kortere gennemgang af litteraturen). I en række nyere publikationer har jeg dels argumenteret for at der findes postpositionelle elementer i dansk, dels kortlagt deres distribution. I Nguyen (2019b) undersøger jeg præpositioner der kan bruges postpositionelt; i Nguyen (2020c) undersøger jeg postpositionel anvendelse af både præpositioner og dynamiske retningsadverbier (fx *hen* og *ud*); i Nguyen (2020b) argumenterer jeg for at det statiske retningsadverbium *herne* kan bruges postpositionelt; og i Nguyen (under fagfællebedømmelse) forsøger jeg at formulere en generativ analyse der skal redegøre for postpositionelle konstruktioner og knytte dem sammen med såkaldt præpositionsstranding (fx *Hvem snakker du med?*; se Herslund 1984; Nguyen 2018a, under udgivelse). Mange af indsigterne i disse artikler bygger på min ph.d.-afhandling om venstrestillede styrelser (Nguyen 2020a).

Nærværende artikel kan ses som et bidrag til kortlægningen og beskrivelsen af postpositionelle elementer i dansk, nærmere bestemt postpositionelt *fra*. Se følgende eksempler:

- (1) »Vi lytter i hvert fald til de forslag, der kommer fra Dansk Folkeparti, men selvfølgelig også til de indvendinger, der kommer **rundt omkring fra**. [*sic*]«
(Berlingske 15.12.2017)
- (2) **Centralt fra** fik man at vide, at en blodproppatient på Sjællands Odde skulle køres til København.
(Jyllands-Posten 17.1.2019)
- (3) Han gifter sig anden gang med den purunge Anna, der [...] får Fjodor bragt fra mørket ind i lyset. Så han til slut får anerkendelse **alle sider fra**.
(Dagbladet Holstebro-Struer 5.7.2017)
- (4) [...] dels ville en skikkelse i fuld fart væk fra byen kunne ses **alle vegne fra**.
- (5) Hun ligner en helt almindelig kvinde, der kunne være noget på et kontor eller i en forretning, og komme **hvor som helst fra i den vestlige del af verden**.
- (6) Og englænderne og amerikanerne er gået i land i Frankrig og er nok rigtig ved at vride ørerne om på tyskerne **dén vej fra**.
- (7) Hun har siden gjort alt for at trænge mig ud **alle steder fra**.
(KorpusDK)

Jeg vil her udelukkende fokusere på eksempler som (7), hvor en *sted*-NP forekommer med postpositionelt *fra*; denne konstruktion er nemlig mere produktiv end konstruktionerne i (1)-(6).¹ Det er karakteristisk for postpositionelle konstruktioner at det ikke er enhver NP der kan fungere som styrelse i dem (se (8)), og at *fra* ikke kan udskiftes med en anden adposition (se (9)):

- (8) *Flygtningene kommer en anden by fra.
- (9) *Flygtningene kommer {et andet sted}/{en anden by} til.

Hertil kommer at den postpositionelle konstruktion adskiller sig fra en række ENHEDSTRYKFORBINDELSER (Hansen & Heltoft 2011:336 f.), fx *Vi skal lægge bogen fra*. I disse forbindelser er verbet tryksvagt og indgår

¹ Ligesom retningsadverbier og præpositioner kan *fra* også stå efter et lokativt element, fx i *herfra*. Dette lokative element kan man betragte som styrelse til præpositionen; se Nguyen (2019a,c, 2020a: kap. 3, 245-262).

i et tæt forhold med et trykstærkt adverbium (se fx Hansen & Heltoft 2011:113-114, 336 f.). En forskel mellem disse enhedstrykforbindelser og den postpositionelle konstruktion er at der i tilknytning til den postpositionelle konstruktion ikke nødvendigvis er et tryksvagt verbum. En anden forskel er at både adverbiet og substantivet i nominalet i enhedstrykforbindelsen kan udskiftes med hhv. andre adverbier og substantiver – i modsætning til den postpositionelle konstruktion (se (8) og (9) ovenfor). Se desuden Nguyen (2020a:16-21, 2020c:89-91, 101-103) for andre forskelle.

I denne artikel vil jeg hovedsageligt undersøge de kontekster som postpositionelt *fra* kan optræde i. Jeg vil dog også undersøge præpositionelt *fra*. Det giver et grundlag for at sammenligne de to konstruktioner og for at fremhæve de særegne egenskaber som postpositionelt *fra* har, og de egenskaber som det deler med præpositionelt *fra*.

Resten af artiklen har følgende struktur: I afsnit 1 argumenterer jeg for at *fra* kan bruges postpositionelt; i afsnit 2 kommer jeg ind på hvilke elementer der kan forekomme i *sted*-NP'en ved postpositionelt *fra*; i afsnit 3 bruger jeg naturligt forekommende data til at vise de semantiske kontekster som postpositionelt *fra* og præpositionelt *fra* optræder i; i afsnit 4 bruger jeg konstruerede data til at vise hvor hhv. postpositionelt *fra* og præpositionelt *fra* ikke uden videre kan forekomme; og i afsnit 5 sammenfattes artiklens hovedpunkter.

1. Argumenter for at *fra* kan anvendes postpositionelt

I dette afsnit vil jeg argumentere for at *fra* kan anvendes postpositionelt i strengen 'NP < *fra*'. NP'en ville i så fald være dens styrelse, og hele strengen ville være en postpositionalfrase. Argumenterne for postpositionelt *fra* bygger på en præmis om at præpositionalfraser og postpositionalfraser har samme syntaktiske distribution. Hvis strengen 'NP < *fra*' er en postpositionalfrase, ville vi forvente at denne streng har samme distribution som en præpositionalfrase (se Nguyen 2019b, 2020a,b,c).

En præpositionalfrase har (bl.a.) følgende distribution: Den kan (i) stå i forfæltet, (ii) realiseres som et frit led, (iii) sideordnes med en anden præpositionalfrase og (iv) være et efterstillet adled inde i en NP (se mere i Nguyen 2020a:16-19, 2020b, 2020c:89-91, 101-103). Da

strengen 'NP < *fra*' også har denne distribution, kunne det tyde på at strengen er en PostP. Se følgende KorpusDK-eksempler:

- (10) [...] og **et eller andet sted fra** kommer duften af nyristet brød.
(Placering i forfeltet)
- (11) Man skal kunne arbejde **mange steder fra**, blandt andet hjemme-fra [...].
(Realisering som frit led)
- (12) [...] at samfundet fortsat har finansierungsansvaret for de svingninger i arbejdsløsheden, som skyldes, ja, blandt andet dårlige økonomiske udsigter i Tyskland, i Sverige eller **andre steder fra**.
(Sideordning med en adpositionalfrase)
- (13) Aarhus Kunstmuseum sætter [...] fokus på tre berømte kunstnerkolonier [...]. Med lån **flere steder fra** viser man en række værker af kunstnere, der [...].
(Efterstillet adled inde i en NP)

Hertil kommer et argument der handler om valens. Verbet *stamme* selekterer typisk kun *fra*-PræP'er (fx *Han stammer fra et andet land*). *Stamme* kan dog også forekomme også med strengen 'NP < *fra*':

- (14) Journalisters idéer til mediehistorier stammer **en lang række forskellige steder fra**.
(Naturligt forekommende eksempel i Gravngaard & Rendtorff 2020:165).
- (15) Det skal bemærkes, at ansigtssmerter kan stamme **andre steder fra**.
- (16) [...] idet mikroberne kunne stamme **andre steder fra**.
(KorpusDK)

Også i denne henseende opfører strengen 'NP < *fra*' sig som en præpositionalfrase: Strengen ser ud til at være selekteret af *stamme*, ligesom præpositionalfrasen også er det i *Han stammer fra et andet land*. Det er således rimeligt at antage at strengen er en postpositionalfrase som indeholder postpositionelt *fra*.

Med disse argumenter in mente går jeg således ud fra at *fra* i sådanne tilfælde bruges som en postposition.

2. Elementer der forekommer i *sted*-NP'en i *fra*-PostP'er

Det er værd kort at nævne hvilke elementer der forekommer i *sted*-NP'en i postpositionel konstruktion. *Sted*-NP'en indeholder typisk prænominale elementer der siger noget om (i) antallet af steder (fx *ingen*, *to*, *adskillige steder*) og (ii) identificering af stedet (se Nguyen 2020a:92-98, 2020b, 2020c:41 ff.).

Ved (ii) identificeringen af stedet kan de prænominale elementer udtrykke om stedet kan eller skal identificeres (fx *forskellige steder* og *et eller andet sted*). De kan også udtrykke at stedet skal identificeres som **sammenfaldende** med et givet sted (fx *samme sted*) eller som **ikke-sammenfaldende** med dette givne sted (fx *et andet sted*); en lignende kontrast findes i modsætningsparret *det ene sted* versus *det andet sted*. Dette modsætningspar forekommer også ved postpositionelt *fra*.

Derudover er der en række elementer der (stort set) ikke forekommer i *sted*-NP'en: (a) den efterstillede definite artikel (**stedet fra* og **stederne fra*); (b) et adjektiv som ikke siger noget om (i) eller (ii);² og (c) det demonstrative pronomen (*det/dette sted fra*). *Sted*-NP'en er altså typisk indefinit, undtagen ved (*det*) *samme sted* eller (*de*) *samme steder* (se eksempel (18)d og (22)d længere nede). Jeg har kun kunnet finde følgende autentiske eksempel med definit *sted*-NP uden *samme*:

- (17) Under forestillingen sad jeg [...] og ventede på kamerafolkene. De kom så løbende **det sted fra, hvor de sidst havde filmet**, og så lavede de en nedtælling: 10-9-8-7-6-5-4-3-2-1-GO!
(https://www.frydenlund.dk/media/70317/Maria_Rossing.pdf)

Hvor postpositionelt *fra* ofte, men ikke altid, forekommer med indefinitte *sted*-NP'er, forekommer præpositionelt *fra* hyppigt med

² Adjektivet i det nedenstående eksempel siger hverken noget om antallet af steder eller identificering af stedet:

(i) – Det skal strømme **et dejligt sted fra**. Og det kom det til, fortæller den 56-årige skuespiller.

(<https://kendte.dk/peter-frodin-juler-paa-konkurrerende-kanaler/>)

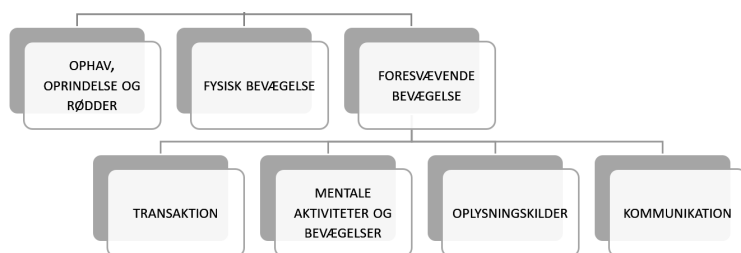
både definite og indefinite *sted*-NP'er.³ De elementer der kan stå i *sted*-NP'en ved postpositionelt *fra*, kan også forekomme i *sted*-NP'en ved præpositionelt *fra*. Det samme gør sig dog ikke gældende den anden vej rundt: Kun nogle af disse elementer kan stå i *sted*-NP'en ved postpositionelt *fra*. Hvilke elementer der kan stå i *sted*-NP'en, er særligt vigtig ved de konstruerede data for postpositionelt *fra* (afsnit 4.1).

3. De naturligt forekommende data

For at finde ud af hvilke kontekster *fra* forekommer i, har jeg undersøgt naturligt forekommende data i KorpusDK. Min tilgang har været induktiv: Det er på baggrund af disse data at jeg er nået frem til hvilke kontekster *fra* forekommer i. Disse kontekster fremlægger jeg nedenfor.

3.1 Kontekster hvor postpositionelt *fra* forekommer i naturligt forekommende data

Kigger man på eksemplerne med postpositionelt *fra* i KorpusDK (ca. 122 eksempler), ser det ud til at postpositionelt *fra* bruges i tre semantiske kontekster (i) OPHAV, OPRINDELSE OG RØDDER (forkortes OPHAV i den løbende tekst); (ii) FYSISK BEVÆGELSE og (iii) FORESVÆVENDE BEVÆGELSE. Under FORESVÆVENDE BEVÆGELSE er der yderligere fire underkontekster. Se Figur 1 for at få et overblik:

Figur 1: De kontekster hvor postpositionelt *fra* forekommer i naturligt forekommende data.

³ Ved præpositionelt *fra* (i modsætning til postpositionelt *fra*) er der muligvis en tendens til at den indefinite *sted*-NP indeholder en præpositionalfrase eller en relativsætning; se følgende KorpusDK-eksempler: *Nu sender vi fra [et sted [i Bogense]] [...]* og *Et menneske, der kom fra [et sted, [hvor der var kæreste og børn]]*. Se også Nguyen (2018b:148-149), Nguyen & Østergaard (2019:363-364, 368-369) og Nguyen (2020b).

I konteksten OPHAV betegner *sted*-NP'en steder som noget eller nogen stammer fra. Se eksemplerne nedenfor:

(18) OPHAV, OPRINDELSE OG RØDDER

- a. [...] for området var under forvandling i de år og invaderedes af rigmænd **alle steder fra**, der ville stå på ski og bygge store, fashionable huse.
- b. Som en flod udgår fra sin kilde, således udgår Helligånden fra Faderen og hans søn, **og ingen andre steder fra**.
- c. Betyder det, at du møder drenge **alle mulige steder fra**?
- d. [...] men meget af indholdet og det meste af formen i sf kommer fra Europa og fra forskellige traditioner, som måske udspringer **samme steder fra** [...].

(KorpusDK)

I den anden kontekst betegner *sted*-NP'en steder som der udgår en fysisk bevægelse ud fra. Det der bevæger sig, er et fysisk, håndgribeligt objekt:

(19) FYSISK BEVÆGELSE

- a. Og mens hun skramler derinde og stønner over en kasse, der falder ned **et eller andet sted fra**, må jeg nøjes med at kigge på de to vogtende skytsengle[...].
- b. Sangerne er hentet **mange steder fra**.
- c. "[...] men så må butikkerne få deres varer **et andet sted fra**", fastslår Åge Holst Petersen.
- d. Når han [...] kiggede fremad og opad, kunne han se bjergene. De lå langt borte [...]. Havde man set dem på et billede, ville man tro at de var klippet ud **et andet sted fra** og klistret på.
- e. I dag kan det bedre betale sig for tekstilvirksomhederne i landet at importere bomulden **andre steder fra**.

(KorpusDK)

Den tredje kontekst kaldes FORESVÆVENDE BEVÆGELSE. I denne kontekst betegner *sted*-NP'en et sted som der udgår en 'foresvævende' eller en 'forestillet' bevægelse ud fra. Bevægelsen er semantisk afbleget eller på en eller anden måde ubestemmelig. Bevægelsen er ikke udpræget

fysisk, og det der bevæger sig, er i mindre grad et fysisk, håndgribeligt objekt.

Denne kontekst kan som sagt deles op i fire underkontekster: (i) TRANSAKTION, som handler om overførsel af pengemidler, (ii) MENTALE AKTIVITETER OG OPFATTELSE, som er en bred kontekst der bl.a. omfatter anfægtelser, reaktioner, påvirkninger, inspirationskilder, ideer, impulser, erfaringer, sansninger og arbejde, (iii) OPLYSNINGSKILDER og (iv) KOMMUNIKATION, som begge handler om overførsel af informationer. Skellene mellem underkonteksterne er ikke skarpe, og flere eksempler vil givetvis kunne indordnes under mere end én kontekst. Se KorpusDK-eksemplerne nedenfor:

(20) TRANSAKTION

- a. ”Det kan blive nødvendigt at tilføre penge **et andet sted fra**[...]”, siger han.
- b. Ganske vist siger SiD, at pengene kommer fra indsamlinger **andre steder fra** [...].
- c. [...] fordi sporten mangler kapital, og den får sporten kun **et sted fra: Erhvervslivet**.
- d. I deres iver [...] har de glemt, at pengene kommer **ét sted fra – nemlig borgerne**.
- e. [...] men der er ikke tilsagn om økonomisk støtte **nogen steder fra**.

(21) MENTALE AKTIVITETER OG OPFATTELSE

- a. Det er vigtigt, det er blevet anfægtet **andre steder fra** [...].
- b. Det vidner om, at den artikulerede reaktion på oplysningsprojektet kommer **alle steder fra**.
- c. [...] og kulturen er også en helt anden. Den bliver præget **alle steder fra** og er altid blevet det[...].
- d. [...] Shakespeare hentede [...] inspiration **alverdens steder fra**, da han skrev ”Stormen” [...].
- e. [...] men de får en masse input **mange steder fra**.
- f. Ideerne kommer **alle steder fra**.
- g. [...] eller tør de sige fra og få deres impulser **et andet sted fra**[...]?

- h. [...] men erfaringer **andre steder fra** viser, at [...].
- i. **Et eller andet sted fra** kom lugten af vand.
- j. Så lyder der pludselig en latter, som starter **et eller andet ukendt sted fra** og baner sig vej hen imod mig.
- k. Man skal kunne arbejde **mange steder fra**, blandt andet hjemmefra [...].

(22) OPLYSNINGSKILDER

- a. Men **et steds fra** har de hørt rygtet om en Gud, der ikke fordømmer [...].
- b. [...] fordi man havde brugt for mange penge. Det kender vi jo **alle steder fra**, at det kan ske.
- c. Men den slags beklagelser kender vi jo **andre steder fra**.
- d. -Vi har oplevet, hvordan systemet dækker over systemet – alle de forskellige instanser henter deres oplysninger **de samme steder fra**, og derfor får de også de samme svar.

(23) KOMMUNIKATION

- a. [...] og råbte MOR, og så blev der svaret **et eller andet sted fra**, for vi var ventede.
- b. "[...] og nu ser jeg så på, hvad der kommer af henvendelser **andre steder fra**".
- c. [...] at John Faxe Jensen har fået tilbud **andre steder fra**.
- d. Der sad hun, begravet i papirer, "2 sekunder" lød det **et sted fra i papirbunken**.

Opsummerende kan det siges at postpositionelt *fra* forekommer i tre kontekster. En af disse kontekster, nemlig FORESVÆVENDE BEVÆGELSE, kan yderligere deles op i fire underkontekster.

3.2 Kontekster hvor præpositionelt *fra* forekommer

I dette afsnit undersøger jeg hvilke kontekster præpositionelt *fra* bruges i. Først og fremmest optræder præpositionelt *fra* i de samme kontekster som postpositionelt *fra*. Se følgende eksempler fra KorpusDK:

(24) OPHAV, OPRINDELSE OG RØDDER

- a. [...] at der på gummistøvler i pastor Geyers bil sad rester, som stammede **fra stedet, hvor liget af hustruen var fundet**[...].
- b. De arabiske mønter stammer **fra så fjerne steder som Tashkent og Samarkand** [...].
- c. Europæisk og kinesisk skak stammer sandsynligvis **fra det samme sted i Indien** [...].

(25) FYSISK BEVÆGELSE

- a. Barnet ser, hvordan de voksne med lange skridt og lynets fart bevæger sig **fra det ene sted** til det andet.
- b. De var velbeslåede, havde over 15.000 kr. på sig, og er formentlig kørt **fra det sted, de boede**, i en taxi[...].
- c. Du er allerede flyttet **fra et sted**, fordi du ikke ville træffe de mennesker[...].

(26) FORESVÆVENDE BEVÆGELSE

- a. [...] at i sidste ende kommer pengene **fra det samme sted: Skatteydernes lommer**.

(TRANSAKTION)

- b. En måneformørkelse kan ses **fra alle steder på Jorden, hvor der er udsigt til Månen**.

(MENTALE AKTIVITETER OG OPFATTELSE)

- c. Klæberstensforekomster, der kendes **fra adskillige steder i Norge og i det nuværende Sydvestsverige**, blev også udnyttet.

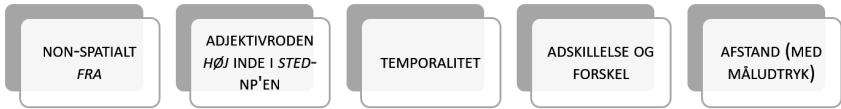
(OPLYSNINGSKILDER)

- d. [...] en lang strimmel af noget gazeagtigt stof, hvorpå der står: JEG ELSKER DIG. Det er som en melding **fra et ukendt sted** og en ukendt tid [...].

(KOMMUNIKATION)

Derudover forekommer præpositionelt *fra* i yderligere fem kontekster:

Om præ- og postpositionel brug af fra

Figur 2: Kontekster hvor præpositionelt *fra* forekommer i naturligt forekommende data, men hvor postpositionelt *fra* ikke gør.

Jeg vil nu gennemgå konteksterne en for en. Eksempler på den første kontekst (NON-SPATIALT *FRA*) ses nedenfor:

(27) NON-SPATIALT *FRA*

- a. -Du kommer for at frelse mig **fra dette sted?**
- b. I millioner, milliarder af år[...] havde universet været koldt og mørkt, bortset **fra ét sted**.

(KorpusDK)

I den næste kontekst indeholder *sted*-NP'en et adjektiv med roden *høj*; derfor kaldes konteksten ADJEKTIVRODEN *HØJ* INDE I *STED*-NP'EN. *Sted*-NP'en betegner en myndighed eller autoritet, ikke et sted der ligger højt oppe:

(28) ADJEKTIVRODEN *HØJ* INDE I *STED*-NP'EN

- a. De islamiske prædikanter har **fra allerhøjeste sted** fået grønt lys for at bruge muskeerne [*sic*] i den iranske valgkamp.
- b. [...] På et tidspunkt blev jeg **fra et højere sted i systemet** beordret til at afholde mig fra at blande mig i den offentlige debat om emnet.

(KorpusDK)

I det følgende eksempel udtrykker *sted*-NP'en tidspunkter, og eksemplet hører derfor under konteksten TEMPORALITET:

- (29) 'Med de ting vi har erfaret **fra andre steder i Anjas karriere**, har vi ikke lyst til at tage den chance igen,' siger formand i Viborg HK Jan Høg Jensen.

(KorpusDK)

I de følgende eksempler udtrykker den præpositionelle konstruktion en form for adskillelse fra stedet eller en form for forskel mellem flere steder. Eksemplerne hører derfor under konteksten ADSKILLELSE OG FORSKEL:

(30) ADSKILLELSE OG FORSKEL

- a. Næsten vaklende begyndte han at fjerne sig **fra stedet**, og et øjeblik efter satte han i vildt løb.
- b. Vilkårene er forskellige **fra det ene sted** til det andet.
- c. Priserne kan variere lidt **fra det ene sted** til det andet.

(KorpusDK)

I den sidste kontekst, FYSISK AFSTAND (MED FORANSTILLET MÅLUDTRYK), er der et foranstillet måludtryk der angiver den fysiske afstand fra et givet sted:

(31) Egentlig har vi kun sjældent befundet os mere end **50 kilometer fra absolut mondæne steder**.

(KorpusDK)

4. Konstruerede data

I afsnit 3 viste jeg hvilke kontekster hhv. præpositionelt og postpositionelt *fra* forekommer i i de naturligt forekommende data. Én ting er hvad man finder i korpusser med naturligt forekommende data; en anden ting er hvad der i princippet er muligt, men som man ikke finder i sådanne korpusser – måske blot fordi det er sjældent. En måde at komme udenom det problem på er at bruge konstruerede data. Det vil jeg gøre i dette afsnit. Det viser sig at præpositionel og postpositionel konstruktion ikke altid kan bruges.

4.1 Restriktioner på postpositionelt *fra*

I afsnit 3.1 viste jeg at postpositionelt *fra* i korpusdataene forekommer i tre kontekster, nemlig (a) OPHAV, (b) FYSISK BEVÆGELSE og (c) FORESVÆVENDE BEVÆGELSE. I afsnit 3.2 viste jeg at præpositionelt *fra* udover disse tre kontekster forekommer i fem andre kontekster, nemlig (i) NON-SPATIALT *FRA*, (ii) ADJEKTIVRODEN *HØJ* INDE I *STED*-NP'EN, (iii) TEMPORALITET, (iv) ADSKILLELSE OG FORSKEL og (v) AFSTAND (MED FORANSTILLET MÅLUDTRYK).

Spørgsmålet er nu om postpositionelt *fra* også kan forekomme i disse fem kontekster. Udgangspunktet for de konstruerede data er præpositionelt *fra* sådan som det rent faktisk forekommer i disse fem kontekster. Ideen er så at manipulere sætningerne så *fra* bliver postpositionelt, og så *sted*-NP'en i princippet kan stå til venstre for *fra* (hvilke *sted*-NP'er der kan det, ved vi fra afsnit 2).

Jeg vil nu gennemgå de fem kontekster en for en. Den første kontekst er NON-SPATIALT *FRA*. Som eksemplerne nedenfor viser, kan postpositionelt *fra* ikke altid bruges non-spatialt:

(32) NON-SPATIALT *FRA* (sml. med (27).)

- a. %Du kommer for at frelse mig **et eller andet sted fra**?
- b. *I millioner, milliarder af år[...] havde universet været koldt og mørkt, bortset ét sted **fra**.

Postpositionelt *fra* kan heller ikke uden videre forekomme i konstruktioner hvor adjektivroden *høj* står inde i en *sted*-NP; i hvert fald accepterer ikke alle talere disse konstruktioner:

(33) ADJEKTIVRODEN *HØJ* INDE I *STED*-NP'en (sml. med (28).)⁴

- a. %De islamiske prædikanter har **et højt sted fra** fået grønt lys for at bruge muskeerne [*sic*] i den iranske valgkamp.
- b. %På et tidspunkt blev jeg **et højere sted fra i systemet** beordret til at afholde mig fra at blande mig i den offentlige debat om emnet.⁵

⁴ Fagfællebedømmeren, Marie Herget Christensen, gør mig opmærksom på eksemplet *Tror nærmest Sterup selv har lyst til at hoppe ud et højt sted fra lige pt...* (https://www.bif-support.dk/sso/mix_entry.php?id=83715). Her er der dog tale om et fysisk højt sted – modsat eksemplerne i (33). Det usædvanlige ved dette eksempel er i øvrigt at adjektivet ikke siger noget om antallet af steder eller identificering af stederne, ligesom adjektivet *dejlig* heller ikke gør det i eksempel (i), fodnote 2.

⁵ I Nguyen (2020a:41, 54-57, 61, 2020c:97-98) skriver jeg at adled til *sted*-NP'en obligatorisk ekstraponeres og dermed skal stå til højre for postpositionelt *fra* (som i (33)b og (34)a). Jeg er siden blevet opmærksom på at der er talere der accepterer konstruktioner hvor adledet ikke ekstraponeres (som i (34)b). Den slags eksempler har jeg dog ikke fundet i naturligt forekommende data.

Det er et åbent spørgsmål hvorfor postpositionel konstruktion her ikke er mulig for alle talere. Det kan skyldes at adjektivet er inkompatibelt med postpositionelt *fra* på følgende måde: Hvis adjektivet nødvendigvis skal udtrykke (i) antallet af steder eller (ii) identificering af stedet (se afsnit 2), er det klart at dette ikke er tilfældet i (33) (se dog eksemplerne i fodnote 2 og 4, hvor adjektiverne ikke opfylder dette kriterium).

Den tredje kontekst er TEMPORALITET, hvor postpositionel konstruktion heller ikke er mulig for alle talere:

(34) TEMPORALITET (sml. med (29).)

- a. %[...] 'Med de ting vi har erfaret **andre steder fra i Anjas karriere**, har vi ikke lyst til at tage den chance igen,' siger formand i Viborg HK Jan Høg Jensen.
- b. %[...] 'Med de ting vi har erfaret **andre steder i Anjas karriere fra**, har vi ikke lyst til at tage den chance igen,' siger formand i Viborg HK Jan Høg Jensen.

Den fjerde kontekst er ADSKILLELSE OG FORSKEL. Her er postpositionel konstruktion ligeledes ikke mulig for alle talere:

(35) ADSKILLELSE OG FORSKEL (sml. med (30).)

- a. %Næsten vaklende begyndte han at fjerne sig **det samme sted fra**, og et øjeblik efter satte han i vildt løb.
- b. %Vilkårene er forskellige **det ene sted fra** til det andet.
- c. %Priserne kan variere lidt **det ene sted fra** til det andet.

Den sidste kontekst i Figur 3 er FYSISK AFSTAND (MED FORANSTILLET MÅLUDTRYK). I denne kontekst er postpositionel konstruktion igen ikke mulig for alle talere:

(36) %Egentlig har vi kun sjældent befundet os mere end **50 kilometer de samme steder fra**.

(Sml. med (31).)

Postpositionelt *fra* kan altså ikke uden videre forekomme i alle disse fem kontekster; dette afhænger i høj grad af taleren.

4.2 Restriktioner på præpositionelt fra

Det vi kunne konkludere i afsnit 3, var at præpositionelt *fra* bruges i de **samme** kontekster som postpositionelt *fra* og **derudover** i fem andre kontekster. I det følgende afsnit skal dette dog kvalificeres: Der er måske visse tilfælde hvor præpositionelt *fra* ikke uden videre kan bruges. Se følgende eksempler, der er omdannet af de postpositionelle konstruktioner fra afsnit 3.1; de figurerer her med præpositionelle konstruktioner:

(37) OPHAV, OPRINDELSE OG RØDDER (sml. med (18)a og (18)d.)

- a. [...] for området var under forvandling i de år og invaderedes af rigmænd **fra alle steder**, der ville stå på ski og bygge store, fashionable huse.
- b. [...] men meget af indholdet og det meste af formen i sf kommer fra Europa og fra forskellige traditioner, som måske udspringer **fra samme steder** [...].

(38) FYSISK BEVÆGELSE (sml. med (19)a og (19)b.)

- a. Og mens hun skramler derinde og stønner over en kasse, der falder ned **fra et eller andet sted**, må jeg nøjes med at kigge på de to vogtende skytsengle[...].
- b. Sangerne er hentet **fra mange steder**.

(39) FORESVÆVENDE BEVÆGELSE (sml. med (20)d, (21)e, (22)c og (23)a.)

- a. I deres iver [...] har de glemt, at pengene kommer **fra ét sted – nemlig borgerne**.

(TRANSAKTION)

- b. [...] men de får en masse input **fra mange steder**.

(MENTALE AKTIVITETER OG OPFATTELSE)

- c. Men den slags beklagelser kender vi jo **fra andre steder**.

(OPLYSNINGSKILDER)

- d. [...] og råbte MOR, og så blev der svaret **fra et eller andet sted**, for vi var ventede.

(KOMMUNIKATION)

Nogle af disse eksempler er løjerlige uden dog at være helt uden for skiven.⁶ Det har jeg ingen forklaring på. På trods af det vil jeg komme med et forsigtigt bud på hvad én forskel er på præpositionelt *fra* og postpositionelt *fra* når de forekommer i den samme semantiske kontekst. Jeg foreslår at præpositionelt *fra* i nogle tilfælde udtrykker en bevægelse der er **mere handlingsbetonet og præsent** end den bevægelse postpositionelt *fra* udtrykker. Mit udgangspunkt er passivsætninger i konteksten FYSISK BEVÆGELSE:

- (40) [...] for de mængder næringsstoffer, der kan frigives fra bunden, er små i sammenligning med de mængder, der føres til søen **fra andre steder**.
- (41) [...] for de mængder næringsstoffer, der kan frigives fra bunden, er små i sammenligning med de mængder, der føres til søen **andre steder fra**.

((41) er fra KorpusDK.)

Ved præpositionelt *fra* i (40) virker bevægelsen præsent og handlingsbetonet, og tilstedeværelsen af en handlende agent ser ud til at være mere sandsynlig. I dette tilfælde kunne det være en person som aktivt fører næringsstoffer til søen. Ved postpositionelt *fra* i (41) er bevægelsen derimod mindre præsent og handlingsbetonet, og tilstedeværelsen af en handlende agent er mindre sandsynlig end ellers; det kunne fx være rør der fører næringsstoffer til søen. Dette kan præpositionelt *fra* ikke i samme grad udtrykke.

Se også følgende passivsætninger, ligeledes i konteksten FYSISK BEVÆGELSE:

⁶ Bemærk at den eventuelle unaturlighed der er i (37)–(39), ikke skyldes at disse *sted*-NP'er ikke kan kombineres med præpositionelt *fra*. Det kan de godt; se (26)a, (26)b og KorpusDK-eksemplerne nedenfor:

- (i) [...] alt imens det begyndte at jamre **fra et eller andet sted i lejligheden**.
- (ii) Nu kan de nøjes med at [...] trøste sig med, at der **fra mange steder** har været udvist stor interesse for filmen.
- (iii) [...] at hvis man [...] vil lave de 4 centre, bliver konsekvensen jo, at man må tage det **fra andre steder**[...].
- (iv) Der var simpelt hen nogle tølper, der havde solgt deres vin som Chianti, selv om den kom **fra et andet sted i Toscana eller Umbrien**.

(42) Sangerne er hentet **fra mange steder**.

(43) Sangerne er hentet **mange steder fra**.

((43) er KorpusDK-eksemplet (19)b.)

Ved præpositionelt *fra* i (42) kan man forestille sig en aktivt handlende agent der bevæger sig fra sted til sted for at hente sangerne. Ved postpositionelt *fra* i (43) er den handlende agent derimod mere diskret til stede, og *hente*-aktiviteten er på en eller anden måde mere afdæmpet. Dette kan præpositionelt *fra* ikke i samme grad udtrykke. (42) og (43) er altså mere eller mindre parallelle med (40) og (41).

Jeg har i de foregående paragraffer blot skitseret ansatsen til en beskrivelse af de subtile forskelle der er imellem præpositionelt *fra* og postpositionelt *fra* når de optræder i den samme kontekst (her FYSISK BEVÆGELSE). I fremtidig forskning må disse forskelle undersøges nærmere.

5. Sammenfatning

Denne artikel kan ses som en fortsættelse af en række nyere publikationer som søger at kortlægge postpositionelle elementer i dansk. I artiklen argumenterer jeg for at *fra* kan bruges postpositionelt (afsnit 1), og nævner kort hvilke elementer der kan stå i *sted*-NP'en ved postpositionelt *fra* (afsnit 2). Jeg undersøger yderligere de kontekster som postpositionelt *fra* optræder i, og sammenligner postpositionelt *fra* med dets præpositionelle modstykke (afsnit 3 og 4).

Postpositionelt *fra* indfører stedsudtryk som betegner (a) OPHAV, OPRINDELSE OG RØDDER, (b) FYSISK BEVÆGELSE og (c) FORESVÆVENDE BEVÆGELSE (afsnit 3.1). Postpositionelt *fra* kan ikke uden videre forekomme i følgende fem kontekster: (i) NON-SPATIALT *FRA*, (ii) ADJEKTIVRODEN *HØJ* INDE I *STED*-NP'EN, (iii) TEMPORALITET, (iv) ADSKILLELSE OG FORSKEL og (v) AFSTAND MED (MÅLUDTRYK) (afsnit 4.1).

Præpositionelt *fra* kan over en bred kam forekomme i alle disse otte kontekster. Præpositionelt *fra* kan dog ikke altid bruges: I nogle tilfælde udtrykker det måske en mere præsent og handlingsbetonet bevægelse end postpositionelt *fra* gør (afsnit 4.2). Denne mindre præsent og handlingsbetonede bevægelse kan præpositionelt *fra* ikke i samme grad udtrykke.

At der ikke er helt fri alternation mellem præ- og postpositionelt *fra*, er i typologisk sammenhæng ikke overraskende. I flere sprog kan man finde adpositioner som både kan bruges præ- og postpositionelt uden at de to anvendelser nødvendigvis kan alternere (Hågege 2010:114-124). Det billede af *fra* jeg her har ridset op, er i tråd med denne typologiske observation (se også Nguyen 2019b). Da forskellene mellem præ- og postpositionelt *fra* ikke står helt skarpt endnu, må disse forskelle undersøges nærmere.

Litteratur

- Hansen, Aage (1967) *Moderne dansk III*. København: Grafisk Forlag.
- Hansen, Erik & Lars Heltoft (2011) *Grammatik over det danske sprog*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Hågege, Claude (2010) *Adpositions*. New York: Oxford University Press.
- Herslund, Michael (1984) Particles, prefixes and preposition stranding. *NyS* 14:34-71.
- Nguyen, Michael (2018a) Om præpositionsstranding i dansk. *Journal of Language Works – Sprogvidenskabeligt Studentertidsskrift* 3(1):62-89.
- Nguyen, Michael (2018b) On Danish Bare Nominal Adjuncts – a reply to Barrie and Yoo (2017). Patrick Chi Wai Lee m.fl. (red.). *ICLLS 2018. Fourth International Conference on Linguistics and Language Studies*. Hong Kong: Chartered Institute of Linguists Hong Kong Society: 4:143-157. http://docs.wixstatic.com/ugd/2b7f97_12e298eb8c21496eba8c2c05fcf02cc3.pdf (24. august 2018).
- Nguyen, Michael (2019a) Extraction of R-pronouns via an intermediate position within the prepositional domain. *Snippets* 35:10-12.
- Nguyen, Michael (2019b) On some postpositional elements in Danish. Ken Ramshøj Christensen, Henrik Jørgensen & Johanna Wood (red.). *The Sign of the V: Papers in Honour of Sten Vikner*. Aarhus: Aarhus Universitet:449-465.
- Nguyen, Michael (2019c) Lokative pronominer og præpositionalfrasens struktur. *Ny Forskning i Grammatik* 26:122-140.
- Nguyen, Michael (2020a) *A grammar of the adpositional phrase in Danish: On left located adpositional complements*. Aarhus: Aarhus Universitet, Institut for Kommunikation og Kultur, ph.d.-afhandling.
- Nguyen, Michael (2020b) Adpositional brug af statiske retningsadverbier. Upubliceret manuskript.

- Nguyen, Michael (2020c) Har dansk produktive postpositioner? *Ny Forskning i Grammatik* 27:87-106.
- Nguyen, Michael (under fagfællebedømmelse) Adpositionalfrasen i dansk og andre sprog: Strukturen og ordstillingen i adpositionalfrasen og flytning ud af den. *NyS*.
- Nguyen, Michael (under udgivelse) Hvornår er præpositionsstranding i dansk umuligt? *Ny Forskning i Grammatik* 28.
- Nguyen, Michael & Jens Sand Østergaard (2019) Om danske *sted*-adverbialer – med udgangspunkt i Barrie & Yoo (2017). Yonatan Goldshtein, Inger Schoonderbeek Hansen & Tina Thode Hougaard (red.). *17. møde om udforskningen af dansk sprog*. Aarhus: Aarhus Universitet: 17:357-378.

Naturligt forekommende data

- Gravengaard, Gitte & Anders Monrad Rendtorff (2020) *Forskningskommunikation. En praktisk håndbog til eksperter og forskere*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- KorpusDK = <https://ordnet.dk/korpusdk/teksteksampler>
- <https://www.berlingske.dk/politik/forskere-advarer-loekke-df-krav-er-en-bombe-under-fremtidens-arbejdsmarked>
- https://www.bif-support.dk/sso/mix_entry.php?id=83715
- <https://dagbladet-holstebro-struer.dk/artikel/roman-dostojevskij-fra-vuggetil-grav-2017?fbclid=IwAR1TAsJXZaB4mQ01UvpMVOSpujGAcjKwAeAERNJpWuLrk0dO4SrBtS-SUuU>
- https://www.frydenlund.dk/media/70317/Maria_Rossing.pdf
- <https://jyllands-posten.dk/debat/breve/ECE11125754/sundhedsvaesenet-skal-styres-fra-centralt-hold/>
- <https://kendte.dk/peter-frodin-juler-paa-konkurrerende-kanaler/>